



Beelden in het nieuws



Beelden zijn vaak onze eerste bron van informatie, verleiding of expressie. Beelden zeggen meer dan je denkt, soms meer dan duizend woorden. Ook in het nieuws worden voortdurend beelden gebruikt. Maar waarom kiest men voor een bepaald beeld? En wat willen nieuwsmakers hiermee zeggen? In dit pakket ontdek je meer over beelden in het nieuws en hoe je deze kan interpreteren. Je leert kritisch en gericht naar beelden kijken.

Beelden begrijpen en er betekenis aan geven, dat noemen we beeldgeletterdheid. Meer weten?

- Mediawijs bracht met de steun van het Departement Onderwijs alles over beeldgeletterdheid samen op www.lerenmetbeelden.be. Je kan er diverse tools, inspirerende praktijkvoorbeelden en heel wat achtergrondinformatie over beeldgeletterdheid terugvinden.
- Mediawijs en het Vlaams Instituut voor Archivering (VIAA) werkten samen rond beeldgeletterdheid in het onderwijs.

Het sluit aan bij verschillende vakoverschrijdende eindtermen.

De leerlingen kunnen

- door middel van kunst – en beeldbeschouwing een persoonlijk waardeoordeel ontwikkelen over beelden en beeldende kunst van vroeger, van nu en van verschillende culturen.
- door betasten en voelen (tactiel), door kijken en zien (visueel) impressies opdoen, verwerken en erover praten.
- beeldinformatie herkennen, begrijpen, interpreteren en er kritisch tegenover staan.
- plezier en voldoening vinden in het beeldend vormgeven en genieten van wat beeldend is vormgegeven.
- beeldende problemen oplossen, technieken toepassen en gereedschappen en materialen hanteren om beeldend vorm te geven op een manier die hen voldoet.
- beeldsignalen waarnemen zodat men opvallend goede en minder geslaagde dingen kan doorzoeken en herkennen.
- ervaren dat een visueel beeld al dan niet vergezeld van een nieuw geluid steeds een nieuwe werkelijkheid kan oproepen.

Leerdoelen

- leerlingen discussiëren over nieuwsfoto's en nieuwsfragmenten.
- leerlingen kunnen beelden kritisch analyseren.
- leerlingen kunnen argumenten aanhalen waarom de beelden gekozen zijn.
- leerlingen kunnen de verschillende bouwstenen van beeldtaal herkennen in beelden.
- leerlingen kunnen aan de hand van beelden zichzelf uitdrukken.



Achtergrondinformatie over beelden in het nieuws



1. Beelden lezen

Je wil graag beeldmateriaal gebruiken tijdens jouw les? Als informatiebron of als gespreksstarter of om de actualiteit te bespreken? Je staat best even stil bij de beelden die je wil gebruiken. Journalisten en reportagemakers maken bepaalde keuzes om een boodschap over te brengen.

Dieper kijken naar beelden

Een methodiek die je kan gebruiken om te ontdekken wat er met een beeld verteld wordt, is Visual Thinking Strategies, VTS. Om een beeld te interpreteren, is het belangrijk om er even de tijd voor te nemen, er even bij stil te staan.

VTS werkt het best bij stilstaande beelden, zonder tekst. Maar het kan ook bij mediabeelden (reclame, nieuwsitems) gebruikt worden.

TIP

Neem vooral korte fragmenten.

Zo kan je makkelijker op details wijzen of even terugspoelen.

Bij VTS neem je de tijd om naar beelden te kijken en ze in groep te bespreken. Drie vragen worden steeds gesteld.

- 1 Wat gebeurt er in dit beeld? (Vraag niet: wat zie je? Dan krijg je immers een opsomming. Je wil een verhaal om verbanden te zien)
- 2 Wat zie je waardoor je dit zegt? (Zo krijg je argumenten voor de interpretatie)
- 3 Wat gebeurt er nog meer? (Er is altijd meer te vinden)

Deze techniek leert je dieper kijken naar beelden, maar een VTS-discussie geeft geen duidelijkheid over de context of de bedoeling van de maker mee. Daarom kan het interessant zijn om na deze eerste oefening de wie-, wanneer - en waarom-vragen (cf. tool "Beelden Anders Bekeken") nog even onder de loep te nemen.

Meer weten over VTS? Neem een kijkje op www.lerenmetbeelden.be.



Achtergrondinformatie over beelden in het nieuws



Beelden anders bekeken

Mediawijs ontwikkelde samen met VIAA een interactieve tool om met video's aan de slag te gaan in de klas. Deze interactieve tool met 6 vragen en 9 voorbeeldfragmenten helpt leerkrachten en leerlingen beter naar nieuwsfragmenten te kijken en stil te staan bij wat ze (niet) zien. Zo kan je werken aan een kritische houding en de eindtermen ICT en mediawijsheid. → www.mediawijs.be/andersbekeken

Je stelt best volgende vragen:

- Wat zie je? En wat hoor je? Is er misschien iets bijzonders te zien of te horen op de achtergrond?
- Daarna komt de 'wie' vraag! Weet je wie de video heeft gemaakt? Is het een betrouwbare bron? En 'voor wie' is deze video bedoeld? Op welke manier houdt de videomaker rekening met het doelpubliek?
- Waar zijn de beelden opgenomen? Zou je de beelden anders bekijken wanneer ze in een ander land gefilmd zijn?
- Wanneer zijn de beelden opgenomen? Beelden van 50 jaar geleden kan je best in die tijdsgeest situeren. Maar ook de actualiteit of trends bepalen vaak de bril waardoor een videomaker kijkt.
- Ook hoe je iets in beeld brengt, bepaalt mee de boodschap. Op welke manier wordt een mening of een bevolkingsgroep in beeld gebracht? Welk format gebruikt de maker? Werden de beelden gemonteerd in functie van het verhaal? Of werden de beelden achteraf bewerkt? En welk effect heeft dit?
- Alle vragen komen samen in de 'waarom' vraag? Elke video is het resultaat van bepaalde keuzes. Wat is de intentie van de maker? Waarom gebruikt de maker een bepaald format of een bepaalde techniek? En welke boodschap wil de maker hiermee overbrengen aan de kijker?

Door deze vragen te stellen, kom je te weten wat er allemaal schuilgaat in een beeld. Op zoek naar andere beeldfragmenten? Neem dan zeker een kijkje in het Archief voor Onderwijs.



Achtergrondinformatie over beelden in het nieuws



2. Hoe zitten beelden in elkaar?

Niet alleen wat iemand wil vertellen is belangrijk, ook de manier waarop. Hoe zitten beelden precies in elkaar, en hoe beïnvloeden beeldmakers jou? **Beeldtaal heeft eigen kenmerken, eigen mechanismen.** Een beeldmaker heeft een aantal middelen ter beschikking (een kader, licht ...) waarmee hij zijn verhaal kan vertellen. Hoe deze worden ingezet, bepaalt mee de betekenis van een beeld. Het stuurt onze interpretatie in een bepaalde richting: **we noemen dit de 'bouwstenen' van de beeldtaal.**

Bouwstenen

Wist je dat het cameraperspectief een onderwerp nietig en klein kan doen lijken? Dat kadrage bepaalt wat wel en niet wordt benadrukt? Dat een slimme montage bepaalde gevoelens bij de kijker opwekt? Wanneer je de bouwstenen bewust en kritisch bekijkt, herken je sneller de bedoeling van de beeldmaker en doorprikt je vlugger mogelijke manipulaties.

- **Kadrage:** je plaatst een kader rond je beelden, waarmee je bepaalt wat iemand wel of niet ziet en hoe opvallend iets in beeld komt.
- **Afstand:** je kunt je beter inleven in de psychologie van de personages wanneer de camera hun gezicht dichterbenedert.
- **Montage:** beelden worden niet altijd chronologisch getoond, ze worden met allerlei effecten bewerkt en heel vaak ontbreekt nog informatie.
- **Perspectief:** De keuze voor het camerastandpunt bepaalt je houding tegenover wat op het beeld komt: neutraal, superieur, onderdanig, betrokken ...
- **Licht:** waar het licht komt, gaat jouw aandacht naartoe. Het licht bepaalt ook heel veel van de sfeer.
- **Beeldbewerking:** achteraf kan je verschillende beeldelementen aanpassen, verwijderen of toevoegen.

Aan de hand van de interactieve video van Mediawijs (www.beeldgeletterd.mediawijs.be/tools/beeldtaal-interactieve-video-onderwijs) doorgrond je alle componenten van beeldtaal en leer je kritische vragen stellen over hoe iets in beeld gebracht is. Ontdek ook simpele oefeningen met beeld die je zelf kan toepassen. Regisseur Stijn Coninx, monteur Philippe Ravoet en cameraman Danny Elsen begeleiden je hierbij.

Ook fotograaf Jimmy Kets toont aan de hand van enkele voorbeelden hoe je nieuwsfoto's kan beïnvloeden. Hij maakte na de aanslagen in Brussel een reportage waarbij hij bepaalde plaatsen in Brussel telkens vanuit een ander perspectief in beeld gebracht heeft. www.canvas.be/video/de-afpraak/najaar-2015/maandag-23-november-2015/door-de-lens-van-jimmy-kets-brussel



Achtergrondinformatie over beelden in het nieuws



3. Waarom worden beelden gebruikt?

Nieuwsredacties gaan meestal op zoek naar een beeld dat opvallend is, een eye-catcher, dat mensen nieuwsgierig maakt. Maar beelden zijn er niet enkel om het nieuws aantrekkelijker te maken. Beelden vertellen een eigen verhaal. Ze roepen bepaalde associaties op. Het beeld dat gekozen wordt bij een nieuwsitem, heeft een invloed op hoe men een nieuwsartikel leest of naar een nieuwsfragment gekeken wordt. Nieuwsredacties denken dus goed na over de beelden die ze gebruiken bij een nieuwsitem. Er zijn verschillende redenen waarom beelden gebruikt worden bij nieuwsfeiten:

- Bewijs dat iets echt is gebeurd
- Aandacht trekken
- Artikel verduidelijken
- Emotie laten zien
- Afwisseling
- Deel van de gebeurtenis extra benadrukken

Een beeld kan ook meerdere doelen hebben.



Achtergrondinformatie over beelden in het nieuws



4. Waar heb ik dat beeld al eens gezien?

Vaak zie je “breaking news” op sociale media. Er zou een opstand zijn in land X, rellen in stad Y ... Als je het nog niet terugvond op klassieke nieuwswebsites, ben je misschien écht één van de eersten die het weet. Of... is het gewoon fake.

Beeldmateriaal wordt vaak gebruikt om aan te tonen of een bericht echt is of niet. Maar het is niet omdat er beeldmateriaal gebruikt wordt dat iets waar is. Bij misleidende berichten wordt vaak gebruik gemaakt van beeldmateriaal zoals foto's en video's die bewerkt zijn. Op het eerste zicht lijken deze beelden objectief. Maar is het wel zo? Soms worden afbeeldingen gebruikt die al eens ergens anders verschenen zijn in een gelijkaardige context. Of vaak worden videofragmenten bewerkt door bepaalde fragmenten weg te laten. Het is dus belangrijk om naast de tekst ook beeldmateriaal kritisch te analyseren.

Enkele voorbeelden van verkeerde nieuwsbeelden:

- www.twitter.com/firstdraftnews/status/754051535445692416
- www.demorgen.be/tvmedia/deze-kindjes-maken-elke-ramp-mee-b7c2122b/
- www.wikipedia.org/wiki/Tourist_guy
- www.youtube.com/watch?v=wB4RelW5M-c
- www.deredactie.be/cm/vrtnieuws/buitenland/1.2996797

Nagaan of het gaat om oud of nieuw beeld gaat, kan eenvoudig via Google of andere zoekmachines.

- Ga naar www.images.google.com, plak de URL van de foto of maak een screenshot. Google geeft je weer op welke andere websites het terug te vinden is.
- Installeer RevEye in je browser. Je krijgt snel een overzicht waar het beeld vroeger al gepubliceerd werd.

Meer weten over fake news? Bekijk dan het educatief pakket **Fake News** via Nieuws in de klas.

Bronnen

- Projectpagina Beeldgeletterdheid Archief voor Onderwijs: www.onderwijs.hetarchief.be/content/beeldgeletterdheid#p391
- Beelden leren en schrijven: www.lerenmetbeelden.be
- Nieuws in de klas Nederland
- What dit you think of what's going on in this picture? – NY Times: www.learning.blogs.nytimes.com/2013/06/03/what-did-you-think-of-whats-going-on-in-this-picture/
- Meer foto's in de krant www.nrc.nl/nieuws/2011/09/03/meer-fotos-in-de-krant-maar-zeker-niet-alleen-gruwelijke-12033433-a204128
- NewseumED – www.newseumed.org



Opdrachten



50
MIN

Inleiding

Nieuwsmedia gebruiken tal van beelden. Niet alleen om nieuws aantrekkelijker te maken: beelden vertellen een verhaal.

Wat gebeurt er volgens de leerlingen in nieuwsfoto's en -fragmenten? Kunnen ze achterhalen waarom nieuwsmedia voor een bepaald beeld gekozen hebben?

1 Voorbereiding voor de leerkracht

- Kies nieuwsfoto's of een nieuwsfragment rond een actueel thema.
- Zorg voor voldoende kranten en toegang tot internet voor nieuwssites

OPWARMER

Leg verschillende nieuwsfoto's over een actueel thema in een kring. Gebruik indien mogelijk nieuwsfoto's zonder bijschrift, tekst ... De leerlingen kiezen een foto die zij zouden gebruiken wanneer ze journalist zijn en een nieuwsitem moeten maken over het thema. Ze vertellen aan elkaar waarom ze deze foto gekozen hebben en wat ze op de foto zien.

Leg nadien uit wat de context is van de nieuwsfoto's en dat nieuwsmedia beelden gebruiken om verschillende redenen en dat het belangrijk is om beelden te kunnen analyseren.

KERN

OPDRACHT 1 Beelden lezen

- 1 Bekijk in groep de voorpagina's van verschillende kranten en nieuwssites. Welke nieuwsfoto's worden gebruikt? Zijn er verschillen en gelijkenissen tussen de nieuwsfoto's in de verschillende nieuwsmedia? Spelen de bouwstenen van beeldtaal een rol?
- 2 Verdeel de klas in groepjes van vier. Laat de leerlingen een van de nieuwsfoto's meer in detail analyseren aan de hand van de VTS-techniek. Stel telkens volgende vragen:
 - Wat gebeurt er op de nieuwsfoto?
 - Wat zie je op de nieuwsfoto waarom je dat zegt?
 - Zijn er nog elementen op de nieuwsfoto te zien?
- 3 Bespreek nadien klassikaal. Licht ook toe waarover het artikel gaat waarbij de nieuwsfoto staat (context). Past de nieuwsfoto bij het artikel of zouden ze een andere nieuwsfoto kiezen?



Wat is nieuws?



OPDRACHT 2 — Doelen van beelden

- 1 (vervolg) Waarom zou de redactie gekozen hebben om een nieuwsfoto al dan niet op de voorpagina te publiceren? Wat was de bedoeling van de maker? (cf tool 'Beelden anders bekeken').
- 2 Leg uit dat nieuwsmedia een verhaal vanuit een bepaalde invalshoek brengen en het gebruik van nieuwsfoto's verschillende doelen heeft. Welke doelen kunnen ze bedenken?
- 3 De leerlingen passen dit nadien toe op de nieuwsfoto's die ze aan het begin van de les gekozen hebben of op de nieuwsfoto's van de voorpagina's. Welke doelen zouden deze foto's kunnen hebben? Waarom denken ze dat? Een foto kan meerdere doelen hebben.
- 4 Verdeel de klas in groepjes van 2 of 3. Geef hen de opdracht om voor elk doel een nieuwsfoto te zoeken of om bij nieuwsfoto's die hun aandacht trekken het doel te zoeken.

VERWERKINGSOPDRACHT

- Laat de leerlingen op zoek gaan naar een artikel zonder nieuwsfoto. Welke nieuwsfoto past volgens hen bij het artikel? Wat zou er op de nieuwsfoto gebeuren? Welke elementen komen aan bod? Welk doel heeft de nieuwsfoto?

Uitbreiding



Bekijk ook eens nieuwsfragmenten over een actueel thema en laat hen dit analyseren aan de hand van de zes vragen van de tool Archiefbeelden anders bekeken of via de VTS-techniek (kies voor korte fragmenten). Op het Archief voor Onderwijs kan je heel wat beeldmateriaal terugvinden. Welke doelen kan je herkennen? Hebben ze dezelfde doelen als nieuwsfoto's over het thema?

Uitbreiding: Hoe worden beelden gemaakt?



Nieuwsfoto's worden vaak bewerkt. Soms worden er dingen weggelaten of worden ze vanuit een bepaald perspectief genomen om een bepaalde sfeer te creëren. In de tool Beeldtaal kan je heel wat leuke oefeningen terugvinden om leerlingen inzicht te geven over hoe beelden gemaakt worden. Zo moeten leerlingen bijvoorbeeld bij een foto de rest van het beeld verzinnen dat niet op de foto staat.

Bron

De opdrachten zijn deels gebaseerd op het lesmateriaal van Nieuws in de klas Nederland en Newseum.